

Wetgevend masochisme

Peter Renard

‘Vereenvoudig de regels, haal alle bewust ingebouwde remmen op handhaving weg en geef de burger het signaal dat er tegen bouwovertradingen wordt opgetreden.’ Jan Van den Berghe, lid van de Hoge Raad voor de Justitie, over vijftig jaar handhavingsbeleid. En over de toekomst.

Al meer dan dertig jaar volgt Jan Van den Berghe het handhavingsbeleid op het gebied van stedenbouw. Eerst als advocaat, later als rechter. Als lid van de Hoge Raad voor de Justitie reflecteert hij op vijftig jaar handhaving en op het onderschatte belang van een onafhankelijke Justitie. Hij blikt terug op de korte periode dat handhaving echt ernstig werd genomen en op de reactie daarop met onder meer de oprichting van de Hoge Raad voor Handhavingsbeleid (voorheen Hoge Raad voor het Herstelbeleid). ‘Absurd’, vindt hij. ‘In een rechtstaat moet de administratieve en rechterlijke overheid de regels doen toepassen. Er is geen plaats voor discussie over de vraag of die regels wel of niet moeten worden toegepast.’ Maar beginnen doet het lid van de Hoge Raad voor de Justitie bij de jarige wet.

JAN VAN DEN BERGHE | De wet van 1962 bevatte een beperkt handhavingsluik. Maar de wetswijzigingen van 1970 en de invoering van het decreet Ruimtelijke Ordening reikten met strafsancities en herstelmogelijkheden voldoende instrumenten voor een gedegen handhavingsbeleid aan. Tot het laatste decennium was handhaving voorts het onderdeel van de wet dat het minst was gewijzigd. De sancties waren geldboeten en gevangenisstraffen. Bij de sancties werd nog een onderscheid gemaakt tussen particulieren aan de ene kant en aannemers en architecten aan de andere kant. Voor die laatste groep kon er sprake zijn van verzwarende omstandigheden. De wetgever maakte een duidelijk onderscheid tussen een particulier die een venster te veel in zijn woning steekt en een projectontwikkelaar die zich systematisch schuldig maakt aan bouwovertradingen. Die laatste zou beter dan wie ook, de wet moeten kennen. Helaas zijn die verzwarende omstandigheden in de praktijk meestal over het hoofd gezien. Het was de opdrachtgever die werd geïsoleerd. Dat is jammer, want het was een uitstekend instrument voor de responsabilisering van de sector.

Ondanks de in de wet voorziene instrumenten is er nauwelijks een actief handhavingsbeleid gevoerd.

JAN VAN DEN BERGHE | Dat heeft alles met de Vlaamse mentaliteit te maken, met de baksteen in de maag. Bouwovertradingen worden hier niet als een strafbaar feit ervaren. Dat verklaart mede hoe onze ruimtelijke ordening er aan toe is.

Het heeft ook te maken met het feit dat gemeentebesturen de bouwovertradingen moesten vaststellen.

JAN VAN DEN BERGHE | Handhaving op lokaal niveau is bij ons om moeilijkheden vragen. De gemeenten zijn daarvoor trouwens geen vragende partij. Toen minister-president Kris Peeters (CD&V) nog bevoegd was voor leefmilieu en het milieuhandhavingdecreet op stapel stond, organiseerde hij een ronde tafel met alle betrokkenen. Bij die bespreking stelden de vertegenwoordigers van steden en gemeenten boudweg dat handhaving niks voor gemeenten is. Als er één fictie bestaat, dan wel die van de kloof tussen burger en politiek. Er bestaat geen kloof, zeker niet als het om handhaving gaat en nog minder als het om handhaving op het gebied van stedenbouw gaat. Dan botsen we op de Vlaamse mentaliteit. *‘Iedereen heeft toch het recht om twee stenen op elkaar te zetten en er nadien een dak op te plaatsen?’* Of dat nu in de stad gebeurt of in de natuur, maakt niet uit. Dat is voor Vlamingen toch zowat een fundamenteel recht?

De handhaving had ook op een hoger bestuurniveau kunnen worden getild, eerst federaal, nadien gewestelijk?

JAN VAN DEN BERGHE | Dat is ook gebeurd met de Vlaamse Bouwinspectie. Die werkt zoals het hoort, maar als handhaving te goed gebeurt, bemoeilijkt het beleid het werk van handhavers. →